

N.Pikuļeva, J.Ķipsna (zinātniskais vadītājs)

Vieglā rūpniecība Latvijā

Latvijas vieglajai rūpniecībai ir senas tradīcijas un augsti kvalificēti darbinieki un tā varētu ražot konkurētspējīgu produkciju.

Ražošanas process šajā nozarē pašlaik ir atkarīgs no izejvielu un iekārtu importa un ir saistīts ar lielu energoietilpību. Lielākā daļa izejvielu un iekārtu tiek importētas no Eiropas Savienības - ap 60-70%.

Latvijā ir augsti koncentrēta ražošana, kas ir labvēlīgs priekšnoteikums masveida rakstura produkcijas ražošanai. Bet vieglās rūpniecības īpatnība ir tās sērijveida ražošana, kas ir pretrunā ar masveida ražošanu.

80. un 90.gados vieglā rūpniecība atrodas 2. vietā republikas ražošanas struktūrā pēc strādājošo skaita un 3. vietā - pēc produkcijas apjoma.

1960. gadā vieglās rūpniecības saražotās produkcijas apjoms visās rūpniecības nozarēs bija 33,8%, bet nodarbināto skaits - 23,0%; 1970.gadā - 27,0% un 21,6%; 1980.gadā - 23,4% un 19,2%; 1990.gadā - 18,6% un 17,0%; 1994.gadā - 25,0% un 12,0%.

Vieglās rūpniecības uzņēmumi samazināja ražošanas apjomus 1992.gadā. Tāpēc strauji samazinājās strādājošo skaits nozares uzņēmumos un 1994.gada beigās nozarē bija nodarbinātībai 26.tūkst. cilvēku.

1994.gadā vieglās rūpniecības uzņēmumu lejupslide apstājās, kaut gan kopējie ražošanas apjomi salīdzinot ar 1993.gadu samazinājās par 10%. 1995.gadā ražošanas apjomi palielinājās, bet 1996.gadā tie tikai nedaudz nesasniedza 1995.gada līmeni pēc audumu ražošanas (uz 0,5%).

No visas vieglās rūpniecības uzņēmumiem salīdzinoši labāka situācija ir šūšanas uzņēmumiem, kuri veic pasūtījumus dažādām ārzemju firmām.

Latvijas vieglās rūpniecības produkcijas eksports uz Rietumciropu palielinājās pēc neatkarības iegūšanas. Bet uz NVS valstīm šo preču eksports no 1992.gada samazinājās un 1993.gadā bija 13% (1989.gadā - 55%) no visa vieglās rūpniecības eksporta. 1996.gadā janvārī-jūnijā eksports uz ES bija 48,9% (1995.gadā - 53,02%), uz NVS valstīm - 33,4% (1995.gadā - 24,5%).

Svarīgākās preces Latvijas eksportā šajā nozarē 1996.gadā janvārī-septembrī bija:

1) tekstilmateriāli un tekstilizstrādājumi - uz summu 98268 tūkst. Ls faktiskajās FOB cenās, kas ir 16,94% no visa eksporta kopsummas (1995.gadā - 18,3%). Tai skaitā tekstīla un trikotāžas apģērbi un to piederumi - par summu Ls 48997 tūkst., jeb 8,45% no visa eksporta kopsummas (1995.gadā - 4%);

2) jēlādas, ādas, kažokādas un to izstrādājumi Ls 7562 tūkst. jeb 1,3% (1995.gadā - 1,6%).

3) apavi, cepures, lietussargi un citi priekšmeti - Ls 3900 tūkst. jeb 0,67% (1995.gadā - 0,8%).

Lai veicinātu ražošanas attīstību un palielinātu šo preču eksportu svarīga nozīme ir kvalificētu darbinieku sagatavošanai. Galvenais objektīvais faktors rūpniecības preču ražošanas konkurētspējas palielināšanai vispasaules tirgū ir tās demopolizācija un vidējo un mazo uzņēmumu izveidošana šajā nozarē. Pēc Eiropas standartiem uzņēmumi, kuros nodarbināto skaits ir līdz 25 cilvēkiem, ir pieskaitāmi pie maziem uzņēmumiem.

Mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) attīstības nacionālās programmas mērķis ir veicināt MVU attīstību Latvijā, tādējādi radot jaunas darba vietas un konkurētspējīgu, tirgus apstākļiem atbilstošu ražošanu.

Vidēja lieluma uzņēmumi labāk veicina konkurenci, kas ir svarīgs priekšnosacījums augstākai preces kvalitātei. Mazam uzņēmumam ir diezgan elastīga tehnoloģija, un ražošana var ātrāk pielāgoties modei un jaunu materiālu ieviešanai.

Latvijas vieglās rūpniecības attīstības koncepcijas svarīgākie virzieni ir uzņēmumu privatizācija un kredītu piesaistišana.